

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Кафедра управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор з навчальної
та методичної роботи
к.психол.н., професор

_____ О.О. Назаров

«___» _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.09. УПРАВЛІННЯ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 26 «Цивільний захист»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність 261 «Пожежна безпека»

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація «Цивільна безпека»

(назва спеціалізації)

факультет _____ цивільного захисту

(назва інституту, факультету, відділення)

2017 рік

Робоча програма нормативної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» для магістрів за спеціальностями 261 «Пожежна безпека», 263 «Цивільна безпека» » за спеціалізацією «Управління пожежною безпекою», **«27» серпня 2017 року – 16 с.**

Розробники: старший викладач кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту, кандидат технічних наук, В.В.Комяк.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту.

Протокол від **«27» серпня 2015 року № 1.**

Начальник кафедри управління та організації діяльності у сфері цивільного захисту

_____ (Соболь О.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
 «_____» _____ 20__ року

Схвалено вченою радою факультету цивільного захисту.

Протокол від **«31» серпня 2015 року № 13.**

Голова вченої ради факультету цивільного захисту

_____ (Удянський М.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
 «_____» _____ 20__ року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів 5,5	Галузь знань <u>26 «Цивільна безпека»</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки <u>263 «Цивільний захист»</u> <u>261 «Пожежна безпека»</u> (шифр і назва)		
Модулів – 3	Спеціальність (професійне спрямування): «Управління у сфері цивільного захисту», «Управління пожежною безпекою»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		2017-й	2017-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин –120		1-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 6 самостійної роботи студента – 7	Освітній ступень: магістр	Лекції	
		-	30 год.
		Практичні, семінарські	
		- год.	30 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		- год.	60 год.
Індивідуальні завдання: 0 год.			
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 60/60;

для заочної форми навчання – 14/85.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Управління в кризових ситуаціях – нормативна дисципліна циклу природничо-наукової, професійної та практичної підготовки здобувачів освітнього ступеня «магістр» за спеціальностями «Управління у сфері цивільного захисту», «Управління пожежною безпекою».

Метою викладання навчальної дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» є підготовка фахівців здатних застосовувати на практиці теорію прийняття управлінських рішень і методи експертних оцінок; організовувати моніторинг в умовах кризових ситуацій та аналізувати його результати, розробляти прогнози розвитку ситуації; застосовувати математичні методи в процесі підготовки і ухвалення управлінських рішень в умовах кризи, застосовувати методи аналізу й оцінки ризику; розуміти проблеми стійкого розвитку, аналізувати ризики, що пов'язані з діяльністю людини, застосовувати методи раціоналізації діяльності з метою зниження антропогенного впливу на природне середовище й забезпечення безпеки особистості та суспільства; розробляти та надавати пропозиції (рекомендації) з підвищення рівня безпеки об'єкта.

У результаті вивчення дисципліни слухачі повинні:

знати:

- законодавчу основу стосовно організації та функціонування системи моніторингу і прогнозування кризових ситуацій, Державної системи моніторингу довкілля;

- технічні засоби моніторингу небезпек;

- методи прогнозування кризових ситуацій;

- основні принципи проведення кореляційно-регресійного аналізу;

- методологічні основи обґрунтування та прийняття оптимальних управлінських рішень;

- класифікацію і основні методи прийняття рішень;

- основні математичні моделі прийняття рішень;

- області застосування методів прийняття рішень;

- методи дослідження операцій;

- експертні методи прийняття управлінських рішень;

- поняття ризику та його характеристики;

- характеристику ризикоутворюючих факторів;

- методи аналізу ризику;

- основні принципи прийняття управлінських рішень в умовах ризику;

- основні принципи основ антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

вміти:

- застосовувати методи прогнозування кризових ситуацій;

- проводити парний регресійний аналіз;

- здійснювати постановку завдання;

- обирати метод прийняття рішень;
- формувати вимоги до інформації;
- будувати модель завдання;
- інтерпретувати отримані результати і розробляти рекомендації на їх основі;
- проводити аналіз ризикоутворюючих факторів;
- застосовувати методи оцінки ризику;
- використовувати методи прийняття рішень в умовах кризи
- застосовувати принципи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту.

Тема 1.1. Кризові ситуації. Поняття кризи, суть і зміст кризового стану, внутрішні та зовнішні причини криз.

Поняття кризи, суть і зміст кризового стану. Внутрішні та зовнішні причини криз. Наслідки кризового стану

Тема 1.2 Поняття, види, фази криз та управління кризою.

Поняття, ознаки, види криз. Криза, як статичний процес. Кризові фази. Поняття управління кризою.

Тема 1.3. Кризове управління та управління кризисом.

Поняття кризового управління. Фактори, що характеризують кризу. Система управління кризовою ситуацією.

Тема 1.4. PR-менеджмент

Форми регулювання PR-діяльності. Основні вимоги до спеціалістів у зв'язку з громадськістю. Етика PR: основні документи та принципи. PR-спеціаліст, як менеджер. PR та креативність.

Тема 1.5. Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту.

Основні завдання управління в НС. Кризовий менеджмент та управління НС

Змістовий модуль 2. Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління.

Тема 2.1. Основи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.

Організація управління силами і засобами в умовах надзвичайних ситуацій, стратегія управління. Психологія управління. Організація управління.

Тема 2.2. Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління.

Структура системи антикризового управління .Функції системи.

Тема 2.3. Органи управління, їх завдання по організації управління.

Органи управління силами ліквідації НС. Організація управління силами реагування на НС.

Тема 2.4. Організація заходів щодо забезпечення життєдіяльності населення в умовах виникнення і поширення надзвичайної ситуації.

Основні заходи органів управління силами реагування на НС. Основні заходи з проведення моніторингу та збору даних про обстановку, аналізу інформації та її оцінці.

Тема 2.5. Дії органів управління та сил реагування на НС.

Управління при введенні режиму підвищеної готовності.

Тема 2.6. Особливості дій органів управління і сил реагування на НС у складних умовах обстановки

Організація мір по забезпеченню життєдіяльності населення в умовах виникнення і розповсюдження НС. Основні заходи органів управління силами реагування на НС. Основні заходи з проведення моніторингу та збору даних про обстановку, аналізу інформації та її оцінці.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1 Поняття кризи, суть і зміст кризового стану												
Тема 1.1. Кризові ситуації. Поняття кризи, суть і зміст кризового стану, внутрішні та зовнішні	16	4	4	-	-	8	8	2	-	-	-	6

причини криз.													
Тема 1.2 Поняття, види, фази криз та управління кризою.	16	4	4	-	-	8	8	-	-	-	-	-	8
Тема 1.3. Кризове управління та управління кризисом.	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	-	8
Тема 1.4. PR-менеджмент менеджменту.	16	4	4			8	8	2	-	-	-	-	6
Тема 1.5. Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового	16	4	4			8	8						8
Разом за змістовим модулем 1	72	18	18	-	-	36	40	4		-	-	-	36
Усього годин	72	18	18	-	-	36	40	4	2	-	-	-	36
Модуль 2													
Змістовий модуль 2. Основи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.													
Тема 2.1. Основи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.	8	2	2	-	-	4	8	2	-	-	-	-	6
Тема 2.2 Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління.	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	-	8
Тема 2.3 Організація управління, їх завдання по організації управління.	8	2	2	-	-	4	8	2-	-	-	-	-	6
Тема 2.4 Організація заходів щодо забезпечення життєдіяльності населення в умовах виникнення і поширення надзвичайної ситуації.	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	-	8
Тема 2.5. Дії органів управління та сил реагування на НС.	8	2	2	-	-	4	8	-	-	-	-	-	5
Тема 2.6. Особливості	8	2	2			4							

дій органів управління і сил реагування на НС у складних умовах обстановки												
Разом за змістовим модулем 3	48	12	12	-	-	24	77	4	-	-	-	70
Усього годин	48	12	12	-	-	28	77	4	-	-	-	70
Усього годин за дисципліною	120	30	30	-	-	60	120	14	-	-	-	106

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.1. Кризові ситуації. Поняття кризи, суть і зміст кризового стану, внутрішні та зовнішні причини криз.	4
2	Тема 1.2. Поняття, види, фази криз та управління кризою.	4
3	Тема 1.3. Кризове управління та управління кризисом	2
4	Тема 1.4. PR-менеджмент	4
5	Тема 1.5. Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту	4
6	Тема 2.1. Основи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій	2
7	Тема 2.2 Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління.	2
8	Тема 2.3 Організація управління, їх завдання по організації управління.	2
9	Тема 2.4 Організація заходів щодо забезпечення життєдіяльності населення в умовах виникнення і поширення надзвичайної ситуації	2
10	Тема 2.5. Дії органів управління та сил реагування на НС	2
11	Тема 2.6. Особливості дій органів управління і сил реагування на НС у складних умовах обстановки	2
	Разом	30

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1		

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1.1. Кризові ситуації. Поняття кризи, суть і зміст кризового стану, внутрішні та зовнішні причини криз. Теорія кризових явищ та причина й наслідки кризи персоналу	8
2	Тема 1.2. Поняття, види, фази криз та управління кризою	8
3	Тема 1.3. Кризове управління та управління кризисом	4
4	Тема 1.4. Управління надзвичайними ситуаціями з елементами кризового менеджменту	8
5	Тема 1.5. PR-менеджмент	8
6	Тема 2.1. Основи антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій	4
7	Тема 2.2 Система планування та контролю прийняття рішень як елемент системи антикризового управління.	4
8	Тема 2.3 Організація управління, їх завдання по організації управління.	4
9	Тема 2.4 Організація заходів щодо забезпечення життєдіяльності населення в умовах виникнення і поширення надзвичайної ситуації	4
10	Тема 2.5. Дії органів управління та сил реагування на НС	4
11	Тема 2.6. Особливості дій органів управління і сил реагування на НС у складних умовах обстановки	4
	Разом	60

9. Індивідуальні завдання

(не передбачено навчальним планом)

10. Методи навчання

Вивчення дисципліни «Управління в кризових ситуаціях» передбачає проведення лекційних, семінарських занять, а також самостійну роботу слухачів.

В ході викладання дисципліни:

- на лекціях викладаються найбільш складні питання навчальної дисципліни. Лекційний матеріал супроводжується практичними прикладами застосування основних положень моніторингу надзвичайних ситуацій, теорії прийняття рішень і теорії ризиків, основам антикризового управління в умовах надзвичайних ситуацій.. Особлива увага на лекціях приділяється методам прогнозування надзвичайних ситуацій, математичним методам обґрунтування рішень, методам оцінки ризиків, методам моделювання при евакуації;

- на практичних та семінарських заняттях поглиблюються, закріплюються та систематизуються теоретичні знання, що отримані на лекціях;

- під час самостійної роботи слухачі виконують завдання викладача з метою закріплення отриманих необхідних знань та навиків.

11. Методи контролю

Для оцінки знань слухачів використовується поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється на кожному практичному занятті. У процесі вивчення дисципліни слухачі виконують чотири модульні контрольні роботи. Підсумкова форма контролю – екзамен.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль №1					Модульна контрольна робота 1	40	100
Т. 1.1.	Т. 1.2.	Т. 1.3	Т. 1.4.	Т. 1.5	Т.Т. 1.1.-1.5.		
4	5	5	6	10	30		
Змістовий модуль №2					Модульна контрольна робота 2		
Т.3.1.	Т.3.2.	Т.3.3.	Т.3.4.	Т.3.5.	Т.3.6.	30	
5	5	5	5	5	5		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
65-79	C		
55-64	D	задовільно	
50-54	E		
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

13.1. Контрольні питання для проведення підсумкового контролю (модульний контроль, екзамен)

Модуль 1

1. Поняття кризи, суть і зміст кризового стану.
2. Внутрішні та зовнішні причини криз. Наслідки кризового стану
3. Поняття кризового управління.
4. Фактори, що характеризують кризу.
5. Типи криз персоналу.
6. Основні завдання управління в НС.
7. Кризовий менеджмент та управління НС
8. Форми регулювання PR-діяльності.
9. Етика PR: основні документи та принципи.
10. PR-спеціаліст, як менеджер. PR та креативність.

Модуль 2

1. Організація управління силами і засобами в умовах надзвичайних ситуацій,
2. стратегія управління.
3. Психологія управління. Організація управління.
4. Структура системи антикризового управління .Функції системи.
5. Органи управління силами ліквідації НС.
6. Основні заходи органів управління силами реагування на НС.
7. Основні заходи з проведення моніторингу та збору даних про обстановку, аналізу інформації та її оцінці.
8. Управління при введенні режиму підвищеної готовності.
9. Особливості дій сил реагування на НС у особливих умовах

13.2. Плани практичних занять

Плани семінарських занять наведені у **додатку 1** до цієї програми.

13.3. Завдання для самостійної роботи слухачів

Завдання для самостійної роботи слухачів наведені у методичному матеріалі «Управління в кризових ситуаціях».

13.4. Методичні вказівки і тематика контрольних робіт

Матеріали до контрольних робіт наведені у **додатку 2** до цієї програми.

13.5. Пакет комплексних контрольних робіт (ККР) для перевірки знань

Пакет ККР для перевірки знань наведений у додатку 3 до цієї програми.

14. Рекомендована література

Основна:

1. Кодекс цивільного захисту України.
2. Постанова КМУ від 30 березня 1998 р. №391 «Положення про Державну систему моніторингу довкілля».
3. Наказ МНС України від 06.11.2003 р. №425 «Про затвердження Положення про моніторинг потенційно небезпечних об'єктів».
4. ДСТУ 3891-99 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Терміни та визначення основних понять.
5. Моніторинг надзвичайних ситуацій. Підручник / [Абрамов Ю.О., Грінченко Є.М., Кірошкін О.Ю. та ін.]. – Харків: АЦЗУ, 2005. – 530 с.
6. Основи управління в органах і підрозділах МНС України. Навчальний посібник. / За ред. канд. психол. наук, доцента В.П. Садкового. – Харків: УЦЗУ, 2009. – 367 с.
7. Обеспечение мероприятий и действий сил ликвидации чрезвычайных ситуаций: учебник в 3-х частях: часть 2 . Инженерное обеспечение мероприятий и действий сил ликвидации чрезвычайных ситуаций: в 3-х книгах: книга 2. Оперативное прогнозирование инженерной обстановки в чрезвычайных ситуациях. / Под общ. ред. С.К. Шойгу / [Г.П. Саков, М.П. Цивилев, И.С. Поляков и др.]. – М.: ЗАО «ПАПИРУС», 1998. – 166 с.
8. Рабочая книга по прогнозированию / [Бестужев-Лада И.В., Саркисян С.А., Минаев Э.С. и др.]. – М.: Мысль, 1982. – 426 с.
9. Лисичкин В.А. Теория и практика прогностики / В.А. Лисичкин. – М.: Дело, 1998. – 816 с.
10. Общая теория рисков: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Я.Д. Вишняков, Н.Н. Радаев. – 2-е изд. испр. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 368 с.
11. Таха Х.А. Введение в исследование операций / А.Х. Таха // Седьмое издание. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2005. – 903 с.
12. Шикин Е.В. Математические методы и модели в управлении / Е.В. Шикин, А.Г. Чхартишвили. – М.: Дело, 2000. – 431 с.
13. Основы теории пожарных рисков и ее приложения: Монография / [Н.Н. Брушлинский, С.В. Соколов, Е.А. Клепко и др.]. – М.: Академия ГПС МЧС России, 2012. – 192 с.
14. Саати Т. Принятие решений. Метод анализа иерархий / Т. Саати. – М.: Радио и связь, 1993. – 278 с.

- 15.Абрамов Ю.А. Основы мониторинга и управления в условиях чрезвычайных ситуаций / Ю.А.Абрамов, В.Е.Россоха, В.В.Тютюник, В.Н.Чучковский, Р.И.Шевченко]. – Харьков: АГЗУ, 2005. – 257 с.

Додаткова:

- 16.Боровков Л.Л. Математическая статистика / Л.Л. Боровков. – М.: Наука, 1984. – 476 с.
- 17.Вентцель Е.С. Вероятностное прогнозирование деятельности человека / Е.С. Вентцель – М.: Наука, 1977. – 267 с.

15. Інформаційні ресурси

1. www.mns.gov.ua

Укладачі:

старший викладач кафедри управління та організації
діяльності у сфері цивільного захисту,
к.т.н

В.В.Комяк